

VALPLATTFORM 2026

- Stärk det fria och ideellt organiserade kulturlivets infrastrukturer!

Ax och MAIS lyfter tillsammans tre prioriterade områden där politiken kan göra verklig skillnad för att vi och våra medlemmar ska kunna fortsätta att bidra till uppfyllandet av de nationella kulturpolitiska målen, framför allt delaktighetsmålet. Vi föreslår åtgärder som kommer stärka en viktig och vital del av kultursektorn, säkra arbetstillfällena för tusentals kulturarbetare och möjliggöra för tiotusentals nya att få ta del av kultur. Dessa åtgärder bidrar också i hög grad till att stärka demokratin, den konstnärliga friheten och yttrandefriheten, den ideologiska grund på vilket Sverige som samhälle vilar!

Ax och MAIS representerar tillsammans 28 olika riksförbund, alltså organisationer som alla är demokratiskt formade och ideellt organiserade. Våra medlemmar är främst kulturföreningar i hela landet som tillsammans utgör en viktig, vital och oersättlig infrastruktur som ger arbetstillfällena för tusentals kulturarbetare, som möjliggör för tiotusentals engagerade att vara delaktig i kulturlivet och som når ut till hundratusentals, för att inte säga miljoner, medborgare med ett kulturellt utbud. Mycket av detta utbud är av hög kvalitet och verksamheterna är professionella. Det som framför allt skiljer oss från marknadsaktörerna är att vi är idéburna och demokratiskt organiserade – och att vi har kultur som främsta syfte och mål!

Utan det fria och ideellt organiserade kulturlivet så skulle inte medborgarna runtom i hela landet nås av kulturupplevelser! Vi utgör en mycket viktig del av Sveriges kulturella ekosystem och vi bidrar starkt till uppfyllandet av de nationella kulturpolitiska målen.

Våra områden möts dock av stora utmaningar, bristande stödstrukturer och brist på delaktighet i kulturpolitiska sammanhang! Vi beskrivs som viktiga men vi upplever inte att vi är värderade. Vi blir ofta osynliga i kulturpolitiken, vilket märks väl när policy inte rimmar med praktik. Det saknas kunskap hos politiker och beslutsfattare om det fria och ideellt organiserade kulturlivets strukturer och förutsättningar. Det saknas kunskap hos forskning och myndigheter med ansvar för kulturlivet. Utan tillräcklig kunskap är det mycket svårt att göra rätt insatser. Detta resulterar i att våra infrastrukturer under lång tid hamnat utanför, faller mellan stolar och försvagas.

Vi står inför en situation där vi inte längre har möjlighet att möta de faktiska behoven från kulturutövare, från publik, från engagerade, från medborgarna. Vi ser hur våra kulturella infrastrukturer som byggts upp under många decennier sakta men säkert eroderar och tyvärr i flera fall även rasar samman. Oersättliga funktioner och kompetenser går förlorade. Vi ser hur stöden inte på långa vägar längre möter behoven från kulturlivet och hur inlåsnings effekter av stöd skapar utlåsnings effekter av aktörer. Vi ser hur många kämpar för överlevnad, att det råder brist på förnyelse och återväxt, men det som kanske skrämmer oss mest är den bristande lyhördheten från politiker och beslutsfattare. Sammantaget står vi inför stora hot mot det fria och ideellt organiserade kulturlivet, hot mot den konstnärliga mångfalden och ytterst hot mot demokratin.

MAIS och Ax har tillsammans pekat på de stora utmaningar som landets fria och ideellt organiserade infrastrukturer möter. Vi har föreslagit konkreta, rimliga och verksamhetsanpassade lösningar. Vi har levererat rapporter, skrivelser, inspel och vädjat om dialog, åtgärder och reformer.

Vi vill se:

- insatser som ger ökad **kunskap** om det fria och ideellt organiserade kulturlivets strukturer och förutsättningar. Anslag till forskning och analys. Anslag till våra riksorganisationer som vårdar och värnar såväl kulturliv som ett levande kulturarv.
- ett **erkännande** av det fria och ideellt organiserade kulturlivet i form av införande av konkreta handlingsplaner som syftar till att synliggöra och stärka våra infrastrukturer.
- införande av fungerande **stödstrukturer** med stöd som möter behoven på statlig, regional och kommunal nivå. Omgående satsningar som syftar till att stärka de fria och ideellt organiserade nationella infrastrukturer i kulturlivet, samt satsningar som syftar till att stärka landets kulturföreningar.

Vi föreslår att minst 100 miljoner årligen tillförs våra områden på nationell nivå i tre år med start redan 2026, där majoriteten av dessa medel består av förstärkta och riktade stöd till det fria och ideellt organiserade kulturlivet och 10% till årliga forskningsanslag. Därefter permanentas de 300 miljonerna och räknas årligen upp med index. Efter 10 år utvärderas effekterna av reformen.

Vi föreslår att motsvarande satsningar sker på regional nivå, inom landets alla 21 regioner, på ett enhälligt sätt, med Kultursamverkansmodellen som en möjlig distributionskanal, förutsatt att medel är öronmärkta för syftet och att utvärderingar av regionernas arbete sker löpande i samband med kulturplanernas förnyelse.

Vi rekommenderar landets alla kommuner att avsätta och förstärka anslagen till landets kulturföreningar och värna en bredd och mångfald av dessa, men också säkra en förnyelse.

Vi uppmuntrar en återgång till en kultursyn och stödstrukturer som bygger på tilltro till de demokratiska strukturerna och som möjliggör för brett deltagande i alla delar av kulturlivet och i alla delar av samhället.

Vi värnar armlängds avstånd – så som principen är tänkt att vara där politiker – eller för den delen myndigheter inte ska lägga sig i det konstnärliga innehållet och där principen inte används som en sköld från myndigheter gentemot det fria kulturlivet!

Hadrián Prett, ordförande

Ax – Kulturorganisationer i Samverkan

Erik Palm, ordförande

MAIS – Musikarrangörer i Samverkan